QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)
BHALA QORTI TA' GUDIKATURA KRIMINALI

MAGISTRAT DR. JOSEPH MIFSUD
B.A. (LEG. & INT. REL.), B.A. (HONS.), M.A. (EUROPEAN), LL.D.

Il-Pulizija
(Spettur Sylvana Briffa)

vs

Romina Fava

Kumpilazzjoni Numru 261/2013

Illum 25 ta' Settembru 2015

Il-Qorti,

Rat l-imputazzjonijiet migjuba kontra l-imputata **Romina Fava** detentrici tal-karta tal-identita bin-numru 335889 (M) billi hija akkuzata talli:

1. Fis-27 ta' Gunju 2012, ghall-habta tal-17.00hrs gewwa Triq il-Kbira, Zabbar, saqet vettura bin-numru tar-registrazzjoni BDO 125, u b'nuqqas ta' hsieb u bi traskuragni jew b'nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni jew b'nuqqas ta' tharis tar-regolamenti tat-traffiku, nvolontarjament ikkagunat offizi ta' natura gravi fuq il-persuna ta' Carmela Buhagiar skond kif iccertifika Dr. Colin Mizzi M.D. 5304 mill-isptar Mater Dei.
2. Waqt li kienet involuta f'xi incident li jinvolvi offizi fuq persuna u cioe' fuq il-persuna ta' Carmela Buhagiar, naqset li tieqaf u meta kien mehtieg, naqset li taghti l-partikolaritajiet taghha u d-dettalji tal-vettura li kienet qed issuq

kif mitlub mill-ligi, u/jew naqset li tirraporta l-imsemmi incident lill-pulizija.

Il-Prosekuzzjoni talbet lill-Qorti li tigi skwalifikata mil-licenzji kollha taghha tas-sewqan ghall-perjodu ta' zmien li l-Qorti jidrilha xieraq.

Ikkunsidrat:

Illi din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif preseduta b'digriet datat 30 ta' Gunju 2015 moghti mis-Sinjurija Tieghu l-Prim'Imhallef.

Rat in-nota tal-Avukat Generali (*a fol.* 73) datata 15 ta' Novembru 2013 li permezz taghha baghat lill-imputata biex tigi ggudikata minn din il-Qorti bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali kif mahsub taht:

(a) Artikoli 226(1)(a) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta;

(b) Artikoli 17, 31 u 533 tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta;

Rat illi, waqt l-udjenza tal-4 ta' Gunju 2014 (*a fol.* 94), gew moqrija l-Artikoli mibghuta mill-Avukat Generali fil-15 ta' Novembru 2013, u f'liema seduta l-imputata iddikjarat li ma kelliex oggezzjoni li l-kaz taghha jigi trattat u deciz minn din il-Qorti bi procedura sommarja;

Rat id-dokumenti esebiti u l-atti processwali kollha.

Semghet s-sottomissjonijiet finali mill-Prosekuzzjoni u d-Difiza.

Ikkunsidrat:

Illi l-fatti speci ta' dan il-kaz jirrigwardaw incident li sehh fis-27 ta' Gunju 2012 fil-5.00 pm fi Triq il-Kbira, Haz-Zabbar fejn l-imputata waqfet bil-vettura taghha

biex tixtri minn hanut fl-istess triq. Meta l-imputata rriversjat biex tkun tista' tohrog minn fejn kienet ipparkjata laqtet lill-anzjana li kienet hierga minn triq dejqa maghrufa bhala Triq il-Biccieni biex taqsam ghan-naha l-ohra. L-imputata flimkien mas-sieheb taghha hargu jaghtu l-ewwel ghajnuna lill-anzjana u baqghu hemm sakemm gew qraba taghha u ttiehdet lejn l-isptar ghall-kura. Wara l-incident hadd ma nforma b'dak li sehh lill-pulizija. Il-pulizija saru jafu bl-incident mill-isptar ghaliex la l-imputata, la l-qraba tal-vittma u lanqas dawk li hargu jaghtu l-ewwel ghajnuna m'ghamlu rapport lill-pulizija. L-anzjana ghalkemm kienet qieghda ssofri minn xi ugiegh baqghet f'sensiha u anke kienet qieghda titkellem. Kien jumejn wara l-incident li l-imputata marret taghmel rapport ghand il-pulizija meta missierha gibdilha l-attenzjoni biex taghmel dan, u dan wara li aktar qabel missier l-imputata kien l-isptar u ltaqa' ma' qarib tal-vittma li nzerta kien habib tieghu u sar jaf min kienet il-vittma. Irrizulta li l-vittma kellha ksur tal-ghadma tal-id kif ukoll l-ghadma tas-sieq tan-naha tal-lemin.

Verzjonijiet

L-imputata Romina Fava xehdet estensivament quddiem din il-Qorti kif preseduta nhar it-Tnejn 6 ta' Lulju 2015.

"Hrigna malli smajna l-hoss u kien hemm l-anzjana ma' l-art, kienet qieghda tqum u komplejna nqajjmuha ahna. Tlabna siggu lill-confectionery, poggejniha fuqu. U mbaghad ghidtilha: trid inwassluk l-isptar jew l-ambulanza hawn hekk? Qaltli: le. Qaltli: nistenna lit-tifla tigi. Imbaghad qaltli: s-soltu dejjem inhares. Qaltli: din id-darba ma haristx. Harist 'il fuq biss. Imbaghad kien hemm xi girien u hekk bdew jghajtu lit-tifla taghha ghax toqghod vicin. Giet it-tifla taghha. Jien bqajt ninsisti biex inwassalha ghax ma kienetx f'pozizzjoni li tibqa' hemm hekk u mbaghad hareg ir-ragel tat-tifla taghha, mill-isqaq stess, biex jghabbuha fil-karozza halli jmorru l-isptar. Issa jien ovvjamanet biex nohrog kien hemm karrozza

quddiemi. Ma stajtx insuq bil-quddiem, ridt nirriversja biex nohrog u nibqa sejra." (a fol. 125 et seq)

Il-vittma Carmela Buhagiar xehdet f'dawn il-proceduri fis-seduta tal-15 ta' Lulju 2013.

"Kont hierga jien hekk mit-triq tieghi, waqaft u kienet hi fil-karrozza u jien kif irrid nghid, ma rajtiex fil-karozza u hi qalet li ma ratnix. U kif dak rasset lura u tefghetni mal-art ... Il-karozza kienet ipparkjata, imbaghad hi telghet fiha biex issuqha u regghet lura u tefghetni mal-art." (a fol. 38)

"Ehe, waqaft, waqaft fil-kantuniera, kont hierga hekk u hi kif ha ssuq hekk, regghet lura u tefghetni mal-art." (a fol. 40)

"Giet bil-mod hu ghax li kieku saqet hafna kienet tghaffigni sewwa ... Kont hekk, kont niezla mill-bankina ... le, le, le, le, jiena kont wieqfa u ma kontx naf li ha ssuq, imbaghad hi regghet lura." (a fol. 41)

Dr Alex Sultana, kirurgu ortopediku mahtur bhala espert tal-Qorti waqt dawn il-proceduri kkonluda li l-vittma:

"sustained a closed fructure of her right hip and her right shoulder. There was no head injury and she did not lose consciousness after the accident.

"Prior to the injury she was fully independent and she was able to walk everyday from her home to church

"The injury led to serious fractures on her dominant right upper and lower links. As a result of these injuries she is dependent on her daughter for housekeeping, shopping and bathing and she is no longer able to walk out doors. Her mobility at

home is also severely restricted and altough she can walk short distances with a zimmer frame, she also needs a wheelchair to get around.

"The subluxation of her shoulder joint seen on x-ray is very common for a similar fracture in a women of her age. This cannot be corrected by surgery and she will always have a limitation of shoulder movement. The limitations and pain she is suffering are a direct result of the injuries shie sustained and there is very little chance of further improvement in her condition." (a fol. 70)

KONSIDERAZZJONIJIET LEGALI

INCIDENTI TAT-TRAFFIKU

lli l-kwistjoni li trid tigi ventilata minn din l-Onorabbli Qorti hu safejn jista' jinghad illi kien hemm xi negligenza ta' xi hadd mill-partijiet jew mit-tnejn illi seta' kien fattur kontributorju ghal dan l-incident.

L-awtur Taljan Mario Codagnone fil-ktieb tieghu "**Casi Pratici in Materia di Circolazione Stradali**" f'pagna 51 jghid, "*Riteniamo che allo stato attuale delle cose si imponga in anzi tutto un affermazione di principio; la stada e' di tutti. Essa e' un bene al cui utensa I cittadini tutti sono ammessi con parita' di diritti e di doveri ed oseremo anzi dire con maggior doveri da parte di coloro che la dominano alla guida di mezzi che per le loro intrinsiche caratteristiche di velocita' e di potenza possono costituire anche solo per questo un imanente pericolo per la circolazzione.*"

Ghalhekk, il-punt tat-tluq tal-konsiderazzjonijiet tal-esponent huwa li t-triq ghandu dritt ikun fiha kulhadd u kulhadd ghandu obbligi u doveri x'josserva mehud in konsiderazzjoni c-cirkostanzi li jinsab fihom.

Issa kif gie ritenut mill-Qorti fl-Appell Kriminali "**Il-Pulizija vs. James Abela**" [11.7.2002] fejn kienet citata sentenza ohra tal-istess Qorti diversament preseduta fl-appell kriminali "**Il-Pulizija vs. Claudia Camilleri**" [15.11.1996.] "il-fatti – inkluzi il-provi indizjarji – *"circumstantial evidence"* jistghu ikunu tali li l-gudikant ihossu moralment konvint li jista' jigbed certi konkluzzjonijiet minn dawk il-fatti …dak li fid-dottrina Ingliza jissejhu "*presumptions of fact*" . These are all inferences which may be drawn by the tribunal of fact."

L-esponent proprju ghamel dawn il-"*presumptions of fact"* li johorgu mid-dinamika tal-incident.

Illi hu dover ta' "driver to see what is in plain view". (App. Krim. **Pol. vs. Joseph Vella -** 10.8.1963) u li min ma jarax dak li ragonevolment ghandu jara, ifisser li ma kienx qed izomm "a proper lookout" (Appell Kriminali : "Il-**Pulizija vs. J.M. Laferla**,17.6.1961).

lli f'sede kriminali kull sewwieq iwiegeb ghall-agir tieghu indipendentement minn dak li jaghmel haddiehor, ammenoche' dak li jigri ma jkunx dovut unikament u eskluzivament ghall-htijiet da parti ta' haddiehor. (App. Kriminali: "Il-**Pulizija vs. Gaetano Schembri**" (16.3.1961) ; "Il-**Pulizija vs. John Polidano**" (3.11.1963) ; "Il-**Pulizija vs. Rev. C. Mifsud**" (XXXVII . p.IV. p.1131) u ohrajn.)

DWAR IL-PEDESTRIAN U D-DRIVER

It-triq ghandu dritt ikun fiha kulhadd u kulhadd ghandu obbligi u doveri x'josserva mehud in konsiderazzjoni c-cirkostanzi li jinsab fihom, sew sewwieq kif ukoll il-*pedestrian*, b'dawk tas-sewwieq forsi aktar oneruzi mehud in konsiderazzjoni l-mezzi illi huwa juza.

F'sentenza moghtija fil-21 ta' Gunju, 1995 fil-kawza **George Micallef pro et noe vs Gordon Camenzuli** il-Prim'Awla tal-Qorti Civili qalet li pedestrian ghandu jaqsam biss meta jkollu vizwali cara taz-zewg nahat tat-triq. Qalet ukoll illi qabel jaqsam il-*pedestrian* ghandu jieqaf fuq il-bankina, jhares lejn il-lemin u mbaghad lejn ix-xellug, u jerga lejn il-lemin u jaqsam biss meta t-triq ma jkunx hemm karozzi (ara wkoll **Mary Bonello et vs Sylvia Fsadni** Appell deciz fil-11 ta' Marzu, 1998).

Dan premess, minn ezami ta' bosta sentenzi, in partikolari dawk moghtija mill-Qorti ta' l-Appell Kriminali, per Imhallef William Harding, ikkwotati mill-Imhallef Philip Sciberras fis-sentenza – **Vincenzo Borg vs Karl Jude Bonett**, hija evidentement distingwibbli x'ghandha tkun l-imgieba tas-sewwieq u tal-*pedestrian*, *qua* utenti tat-triq:-

1. "*Driver* ghandu juza d-diligenza kollha biex jevita *pedestrian* li jaqsam it-triq anke jekk il-*pedestrian* jaqsam negligentement u ghalhekk ghandu jigi ritenut responsabbli jekk ikun naqas minn xi dmir tieghu b' mod li jkun pogga ruhu f' posizzjoni li ma setax jevita linvestiment ta' *pedestrian*. Il-kaz li fih id-*driver* jista' jkun ezentat mir-responsabilita` hu dak biss fejn il-*pedestrian*, b'xi att inaspettat u subitaneu, jew xort' ohra b'xi ghemil tieghu, ikun qieghed lid-*driver* f' posizzjoni li, anke bl-uzu tad-diligenza mehtiega, dan ma setax assolutament jevita l-investiment" – **"Il-Pulizija –vs Dockyard PC 347 Carmel Mifsud"**, Appell Kriminali, 26 ta' Gunju 1954**;**

2. “Il-*pedestrian* ghandu certament drittijiet fic-cirkolazzjoni tat-traffiku, imma ghandu wkoll obbligi. Jekk il-*pedestrian* ikun qieghed ruhu f’ post fejn mhux suppost ikun, u *driver* li jkun qed isuq karozza b’ mod regolari jsib ruhu f’ posizzjoni ta’ emergenza subitanea minhabba fih, dak id-*driver* ma ghandux jigi ritenut hati ta’ sewqan perikoluz u tal-konsegwenzi li jista’ jsofri dak il-*pedestrian* f’ dik il-konsegwenza” – **“Il-Pulizija -vs- Alfred Caruana”**, Appell Kriminali, 14 ta’ Mejju 1955**;**

3. “Il-*pedestrian* ghalkemm ghandu dritt li jkun fil-karreggjata biex jaqsam certament ghandu wkoll id-dover li juza prudenza biex jaqsam ‘*with reasonable dispatch*’. Aktar u aktar tehtieg dik l-attenzjoni tal-*pedestrian* meta si tratta ta’ *uncontrolled crossing*” – “**Il-Pulizija -vs- Joseph Formosa**”, Appell Kriminali, 4 ta’ April 1959;

4. “Hu veru li anki l-*pedestrian* ghandu d-doveri tieghu fit-traffiku stradali; imma biex *driver* ta’ karozza li jinvesti *pedestrian* u jikkagunalu offizi fuq il-persuna tieghu jista’ jiskolpa ruhu, jehtieg li jirrizulta li l-kawza unika u determinanti ta’ l-investiment kienet tikkonsisti fil-komportament imprudenti tal-*pedestrian* li gie milqut; u ma tistax tigi nvokata mid-*driver* l-iskriminanti ta’ l-emergenza subitanea meta tikkonkorri l-kolpa ta’ l-awtista, li tkun impedietu milli jevita l-konsegwenzi ta’ l-emergenza. Il-konducenti ta’ vetturi ma ghandhomx jipprezumu normalita` perfetta ta’ komportament tal-*pedestrian* imma ghandhom dejjem jivvalutaw tajjeb il-kontingenzi stradali u jirregolaw il-velocita` taghhom b’ margini sufficjenti ta’ sikurezza” – “**Il-Pulizija -vs- George Muscat**”, Appell Kriminali, 6 ta’ Mejju 1961;

Fattur determinanti iehor li jemergi minn dawn l-istess gudikati huwa dak li biex *driver* ta’ vettura jiskansa ruhu minn addebitu ta’ htija jrid juri li hu gie rinfaccjat minn sitwazzjoni inevitabbli li ssorprendietu.

5. Issokta mbaghad jigi osservat illi “b’danakollu hu veru illi, fejn m’hemmx regolat b’ xi mod partikolari l-passagg tal-*pedestrians*, *pedestrian* li juza t-triq karrozzabbli

anqas ghandu jitqies bhala xi intruz; u filwaqt illi l-*pedestrian* ghandu certament juza l-kura mehtiega biex ma johloqx ghall-utenti ohra tat-triq sitwazzjonijiet ta' perikolu jew emergenza, minn naha l-ohra d-*drivers* ta' karozzi, li huma magni ta' potenza li joqtlu jew ikorru, ghandhom l-obbligu gravi li jiehdu kura li jsuqu b' mod illi ma jkunux ta' perikolu jew dannu ghall-*pedestrians* li ghandhom ukoll id-dritt li juzaw it-toroq"; Mod jew iehor din l-istess riflessjoni tinsab ekkeggjata fis-sentenza fl-ismijiet "**Carmel Attard -vs- John Baldacchino**", Appell Civili, 20 ta' Lulju 1994.

ARTIKOLU 226 TAL-KAP 9

Il-Qorti rat li permezz tan-nota tal-Avukat Generali datata 15 ta' Novembru 2013 l-imputata ghandha tkun iggudikata minn din il-Qorti bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali kif mahsub taht:

(c) Artikoli 226(1)(a) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta.

Din il-Qorti hija marbuta bid-disposizzjonijiet tal-ligi ndikati fin-Nota ta' Rinviju u ma tistax issib htija taht xi disposizzjoni ohra tal-ligi nghidu ahna Artikolu 15(1)(a) tal-Kap 65 tal-Ligijiet ta' Malta li jitratta sewqan b'mod traskurat, negligenti, bla kont jew perikoluz, stante li din ma tirrizultax mill-ebda Artikolu kwotat mill-Avukat Generali fin-Nota ta' Rinviju ghall-Gudizzju.

Dan gie ritenut, fost l-ohrajn, fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija vs. Joseph Grima**, deciza fit-2 ta' Frar 2012 mill-Qorti tal- Magistrati (Ghawdex) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali.

Id-decizjoni fl-ismijiet Il-**Pulizija vs. Geoffrey Montebello et** moghtija fid-19 ta' April 2013 mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali rriteniet ukoll li l-Qorti kienet prekluza milli ssib htija taht Artikolu partikolari tal-ligi ghaliex dan l-Artikolu ma giex indikat mill-Avukat Generali fin-Nota ta' Rinviju ghall-Gudizzju.

Il-Qorti ghalhekk sejra tezamina bir-reqqa x'inhuma l-ingredjenti tar-reat in ezami, u cioe' ta' dak kontemplat fl-Artikolu 226 tal- Kap 9, u cioe' tar-reat li bih giet akkuzata l-imputata, u cioe' feriti ta' natura gravi.

Qabel dan l-Artikolu nsibu l-Artikolu 225 tal-Kap 9 li jiddisponi s-segwenti:

"Kull min b'nuqqas ta' hsieb, bi traskuragni jew b'nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni tieghu, jew b'nuqqas ta' tharis tar-regolamenti, jikkaguna l-mewt ta' xi hadd ..."

Dan il-provediment japplika wkoll f'kaz li l-feriti huma ta' natura gravi u ma jkunx hemm mewt u dan skond l-artikolu 226 tal-kap 9 tal-ligijiet ta' Malta, kif ghandna fil-kaz odjern.

Issa ghalhekk, wiehed irid jifli l-elementi li jikkostitwixxu dan ir-reat, li huma bazikament tlieta u cioe':-

1. b'nuqqas ta' hsieb, bi traskuragni, jew b'nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni tieghu jew b'nuqqas ta' tharis tar- regolamenti; 2. kkaguna ferita ta' natura gravi; 3. fuq persuna.

Fis-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appelli Kriminali nhar il-21 ta' Marzu 1996 fl-ismijiet il-**Pulizija vs Richard Grech** dik il-Qorti sostniet is- segwenti:-

"Huwa mehtieg ghall-kostituzzjoni tar-reat involontarju skont l-artikolu 225 tal-kodici Penali, li tirrikorri kondotta volontarja, negligenti – konsistenti generikament f'nuqqas ta' hsieb, imprudenza fl-arti jew fil- professjoni, jew konsistenti specifikament f'nuqqas ta' tharis ta' regolamenti, li tkun segwita b'ness ta' kawzalita' minn event dannuz involontarju. Ghandu jigi premess li ghal accertament tal-htija minhabba f'kondotta effettivament adegwata ma' dik ta' persuna li s- sapienza umana identifikat mal-bonus pater familias, dik il-kondotta cioe' fil-kaz konfet, kienet tigi uzata minn persuna ta' intelligenza, diligenza u sensibilita normali, kriterju dan li filwaqt li jservi ta' gwida objettiva ghal gudikant, jhallieh fl-istess hin, liberu li jivvaluta d- diligenza tal-kaz konkret."

L-awtur Taljan Giorgi fil-ktieb tieghu **Teoria delle Obbligazione – 1127** pagna 46 ighid:- *"La diligenza del buon padre di famiglia costituisce in criterio abbastanza indeterminate per lasciare al giudice liberta di valutazione"*.

Fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija v Leonard Grech** deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar il-hamsa ta' Settembru, 1990, il-Qorti dahlet fid-dettal dwar in-natura tal-kolpa f'dawn il-kawzi. In succint fuq skorta ta' awturi u gurisprudenza, it-trepid tal-kolpa gie definit bhala:

1. la volontarieta dell'atto;
2 la mancata previsione dell'effetto nocivo; u
3 la possibilita di prevedere.

Ghalhekk biex ikun hemm il-'culpa', jibqa' dejjem li l-element taghha huwa volontarjeta' tal-att, in-nuqqas ta' previzjoni tal-effetti dannuzi ta' dak l- att u l-possibilta' ta' previzjoni ta' dawk l-effetti dannuzi. Jekk l-effetti dannuzi ma

kienux prevedibbli, hlief b'diligenza straordinarja li l-ligi ma tesigix u li semmai tista' ggib culpa levissima li ma hiex inkriminabbli, ma hemmx htija (vide Il-**Pulizija vs John Vella** deciza nhar il-15 ta' Dicembru 1958 mill-Qorti ta' l-Appelli Kriminali).

Ikkunsidrat.

X'inhu l-obbligu tas-sewwieq fil-posizzjoni tal-imputata? Ir-risposta tohrog mil-Ligi u senjatament mill-Artikoli 225 u l-Artikolu 226. Dan jimporta li l-prosekuzzjoni trid tipprova, f'kazijiet bhal dak odjern, illi l-imputata kienet kolpevoli ta' nuqqas ta' hsieb, jew ta' traskuragni jew li naqset li thares xi regolamenti, f'dan il-kaz, ir-regolamenti tat-traffiku. Il- prosekuzzjoni trid tipprova in-nexus bejn il-feriti gravi li ssubixxat l-vittma u t-traskuragni tal-imputata, liema nexus irid irendi t-traskuragni l-kawza immedjata u prossima tal-effett, wara trid ukoll tipprova li t- traskuragni kienet *culpable negligence* u cioe' li tammonta ghal *criminal misconduct* (vide Il-**Pulizija vs Manuel Schembri** deciza nhar it-28 ta' Novembru 1949 mill-Qorti ta' l-Appelli Kriminali).

Irid jigi determinat allura jekk l-imputata kienetx hatja ta' xi nuqqas ta' hsieb jew traskuragni jew ta'nuqqas ta' tharis tar-regolamenti.

Fis-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar is-sitta ta' Mejju, 1997 fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija vs Alfred Mifsud**, il-Qorti enuncjat t-tifsiriet li ghandhom jinghataw lil kull tip ta' sewqan li jiddipartixxi minn sewqan proprju:

*"**Sewqan traskurat (negligent driving)** hu kwalsiasi forma ta' sewqan li jiddipartixxi minn, jew li ma jilhaqx il-livell ta' sewqan mistenni minn sewwieq ragonevoli, prudenti, kompetenti u ta' esperjenza. Bhala regola l-ksur tar-regolamenti tat-traffiku kif ukoll in-non-osservanza tad-disposizzjonijiet tal-*

Highway Code li jincidu fuq il-mod jew il- kwalita' ta' sewqan ta' dak li jkun, jammonta wkoll ghal sewqan traskurat.

Sewqan bla kont (reckless driving) *hu deskritt fis-Subartikolu [2] tal-imsemmi Artikolu 15, bhala 'sewqan bi traskuragni kbira'. Din t-tieni ipotesi, jigifieri ta' sewqan bla kont, tikkontempla s-sitwazzjoni fejn il- grad ta' traskuragni tkun kbira, u tinkludi l-kazijiet 'fejn wiehed deliberatament jiehu riskji fis-sewqan li m'ghandux jiehu, minhabba l- probabilita ta' hsara li tista' tirrizulta lil terzi, kif ukoll kazijiet fejn wiehed ikun indifferenti ghal tali riskji'.*

Sewqan perikoluz (dangerous driving) *jirrikjedi li fil-kaz partikolari, is-sewqan kien ta' perikolu ghal terzi jew ghall-proprjeta taghhom. Biex wiehed jiddeciedi jekk kienx hemm dan il-perikolu, wiehed irid jara c-cirkostanzi kollha tal-kaz, inkluzi l-hin u l-lokalita tal-incident u l- presenza o meno ta' traffiku iehor jew ta' nies ghaddejjin bir-rigel. Naturalment, sewqan f'kaz partikolari jista' jaqa' taht tnejn jew aktar minn dawn it-tlett forom ta' sewqan, f'liema kaz, japplikaw id-disposizzjonijiet tal-ligi w id-dottrina in materja ta' konkors ta' reati. Ai finijiet ta' piena, il-legislatur pogga s-sewqan bla kont w is-sewqan perikoluz fl-istess keffa. Ir-reat ta' sewqan traskurat hu kompriz w involut f'dak ta' sewqan bla kont u f'dawk ta' sewqan perikoluz."*

Illi din il-Qorti hija tal-fehma li f'materja ta' incidenti stradali l-provi ndizzjarji, hafna drabi jista' jkunu siewja ferm, u xi drabi jistghu anki jkunu siewja ferm aktar minn dawk okulari li, kultant jistghu jkunu biss soggettivi.

U mbaghad fejn ma jkunx hemm xhieda okulari li jistghu jiddeskrivu jew jispjegaw dak li gara, dawn il-provi indizzjarji, jistghu facilment u minghajr bzonn ta' hafna tigbid, jaghtu stampa cara tad-dinamika tal-incident. S'intendi, bhal kull prova indiretta ohra, jridu jkunu tali li jwasslu ghal konkluzzjoni univoka u li biha

l-gudikant ikun moralment konvint lill hinn minn kull dubju dettat mir-raguni mill-htija jew responsabbilta' kriminali tal-imputat jew akkuzat.

RESPONSABILTA' GHALL-INCIDENT

Li jirrizulta mill-atti, xiehda u okkorrenza tal-pulizija li l-imputata kienet ipparkjata b'mod temporanju, sakemm harget tixtri minn hanut. Meta rriversjat laqtet lill-vittma li kienet qieghda taqsam it-triq hekk kif harget mis-sqaq fejn tghix. Il-vittma harget mit-triq laterali ghal fuq triq principali.

Il-kompitu ta` din il-Qorti hu li taghmel analizi approfondita tal-provi mressqa mill-partijiet. U wara li taghmel tali ezami, trid taghmel id-domanda jekk il-prosekuzzjoni ippruvatx il-kaz taghha skond il-ligi.

Din il-Qorti hekk ghamlet u wara tali analizi tinsab f'qaghda illi tiddikjara illi f'dan il-kaz, mehud kollox flimkien, din il-Qorti ma tpoggietx f'pozizzjoni li fiha tista' legittimament tiddikjara l-htija ta`l-imputata skond il-ligi.

Qieset kemm qieset ic-cirkostanzi kollha ta` dan il-kaz, din il-Qorti baqghet kolpita minn dubbju ta` kif effettivament sehh l-incident ossia min effettivament ikkawzah. Min hareg mit-triq sekondarja u qasam minghajr ma ra jekk kinetx gejja xi vettura b'lura u dan ghax hekk kienet ir-rutina ta' kuljum? Jew min irriversja l-vettura u laqat lill-persuna li kienet qieghda taqsam?

Il-Qorti qieghda aktar tasal biex taghti piz lill-verzjoni li l-vittma ma hadietx il-prekawzjoni mehtiega minnha meta kienet hierga mit-triq fejn kienet tghix.

Il-Qorti mhix konvinta li l-vittma qasmet meta kellha vizwali cara taz-zewg nahat tat-triq fejn qabel taqsam kellha tieqaf fuq il-bankina, thares lejn il-lemin u

mbaghad lejn ix-xellug, u terga lejn il-lemin u taqsam biss meta t-triq ma jkunx hemm karozzi.

Illi l-Qorti tal-Appell Kriminali rriteniet li ... biex nuqqas ta' *proper look out* iwassal ghal responsabbilta penali l-Qorti trid tkun sodisfatta illi kieku ma kienx ghal dak in-nuqqas dik il-hsara x'aktarx kienet tigi evitata jew x'aktarx li ma kenitx issehh f'dak il-grad li effettivement sehhet... (**Pulizija vs Joseph Grech** deciza 06.06.2003).

Illi l-Qrati taghna huma cari w univoci fuq il-materja li sewwieq izomm *a proper lookout* meta jigu ghal decizjonijiet fuq griehi kawzati minn incidenti tat-traffiku. Il-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija vs. Guzeppi Bilocca**, deciza fit-12 ta' Frar 2009:

"Illi dan hu kaz ta' investiment ta' pedestrian. Illi gie ritenut in subiecta materia illi l-pedestrian ghalkemm ghandu dritt ikun fil-karreggjata biex jaqsam, certament ghandu wkoll id-dover li juza prudenza biex jaqsam. Jekk il-pedestrian ikun negligenti pero', dan ma jassolvix lid-driver tal-car milli juza dak il-grad ta' reasonable care li tinhtieg.

Dana kollu jinghad sakemm ma tkunx giet mill- pedestrian kreata lid-driver, bl-imprudenza tieghu, emergenza subitanea imprevedibbli, li rrendiet impossibbli, jew mhux ragonevolment possibbli, azzjoni evaziva tempestiva."

F'sentenzi ohra mbaghad, gew elaborati sitwazzjonijiet fejn din l-emergenza subitanea tavverra ruha, e.g. "meta jaqsam f'daqqa w jissorprendi lill-konducent jew jaghmel xi moviment insolitu w inaspettat" (App. Kriminali: Il-**Pulizija vs. J. Thornton**, Vol. XLV. P.iv. p.920) jew meta "pedestrian jinzel inaspettatament minn fuq il-bankina, jew li jaqsam jew jitfaccja ghall-gharrieda minn wara xi car iehor; jew li johrog minn xi kurva fit-triq; jew li jitfaccja ghall-gharrieda w

inaspettatament quddiem il-karozza" (App. Kriminali: Il-**Pulizija vs. Cassar Desain** Vol. XLVI. P.iv. p.765).

<u>ONERU TAL-PROSEKUZZJONI LI TRESSAQ L-AHJAR PROVI</u>

Huwa l-oneru tal-Prosekuzzjoni li tressaq l-ahjar provi sabiex tikkonvinci lill-Qorti li l-akkuzi addebitati lill-imputata huma veri w dan ghaliex kif jghid il-Manzini fil-ktieb tieghu **Diritto Penale** Vol. III Kap IV pagna 234, Edizione 1890:-

"Il cosi` detto onero della prova, cioe` il carico di fornire, spetta a chi accusa – onus probandi incumbit qui osservit".

Huwa minnu, li jekk il-Qorti hija rinfaccjata b'zewg verzjonijiet konfliggenti, ghandha tillibera, stante li tali konflitt ghandu jmur a beneficcju tal-imputata. Pero' huwa veru wkoll kif gie deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-dsatax (19) ta' Mejju, 1997 fil- kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija vs Graham Charles Ducker**:

"It is true that conflicting evidence per se does not necessarily mean that whoever has to judge may not come to a conclusion of guilt. Whoever has to judge may, after consideration of all circumstances of the case, dismiss one version and accept as true the opposing one".

Il-Qorti ghalhekk innotat li dan il-kaz jiddependi mid-diskrezzjoni tal-gudikant lil minn jaghti affidament miz-zewg verzjonijiet u dan meta fil-process la hawn skizz dwar l-incident, la ritratti ta' dakinhar, la pjanta tal-post u lanqas xhieda indipendenti li setghu raw l-incident isehh.

Il-Qorti hawnhekk qabel xejn tirrileva li l-Prosekuzzjoni trid tipprova l-kaz taghha lil hinn minn kull dubbju ragjonevoli, waqt li d-difiza trid tipprova d-difiza taghha fuq bazi ta' probabilita'.

Illi minn ezami akkurat tal-provi prodotti mill-partijiet fil-kaz odjern jirrizulta pjuttost evidenti li din il-Qorti tinsab rinfaccjata b'zewg verzjonijiet tal-fatti ghal kollox kunfliggenti.

Huwa principju baziku prattikat mill-Qrati taghna fil-procediment kriminali, li sabiex l-akkuzata tigi misjuba hatja l-akkuzi migjuba fil-konfront taghha dawn ghandhom jigu pruvati oltre kull dubju dettat mir-raguni. F'dan ir-rigward issir referenza ghas-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-5 ta' Dicembru, 1997 fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija v Peter Ebejer**, fejn il-Qorti fakkret li l-grad ta' prova li trid tilhaq il-Prosekuzzjoni hu dak il-grad li ma jhalli ebda dubju dettat mir-raguni u mhux xi grad ta' prova li ma jhalli ebda ombra ta' dubbju. Id-dubbji ombra ma jistghux jitqiesu bhala dubbji dettati mir-raguni. Fi kliem iehor, dak li l-gudikant irid jasal ghalih hu, li wara li jqis c-cirkostanzi u l-provi kollha, u b'applikazzjoni tal-buon sens tieghu, ikun moralment konvint minn dak l-fatt li trid tipprova l-Prosekuzzjoni.

Fil-fatt dik il-Qorti ccitat l-ispjegazzjoni moghtija minn Lord Denning fil-kaz Miller v Minister of Pension - 1974 - ALL Er 372 tal-espressjoni 'proof beyond a reasonable doubt.'

"Proof beyond a reasonable doubt does not mean proof beyond the shadow of a doubt. The law would fail to protect the community if it admitted fanciful possibilities to deflect the course of justice. If the evidence is so strong against a man as to leave only a remote possibility in his favour, which can be dismissed with the sentence. 'of course it is possible but not in the least probable', the case is proved beyond reasonable doubt, but nothing shall of that will suffice."

Din il-Qorti taghmel ukoll referenza ghas-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-9 ta' Settembru 2002 fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija v Martin Mark Ciappara** fejn spjegat x'jigri meta gudikant ikun rinfaccjat b'zewg verzjonijiet konfliggenti u cioe' jistghu jigru zewg affarijiet u cioe jew il-gudikant ikun tal-fehma li l-kaz tal-Prosekuzzjoni ma jkunx gie sodisfacentement ippruvat, u allura l-Qorti ghandha tillibera, jew jekk ikun moralment konvint li l-verzjoni korretta hija wahda u mhux l-ohra, jimxi fuq dik il-verzjoni li jaccetta u jekk dik il-verzjoni tkun timporta l-htija tal-imputat jew akkuzat, allura jiddikjara tali htija u jghaddi ghal piena jew ghal xi provvediment iehor.

Il-Qorti thoss li l-prosekuzzjoni ma rnexxilhiex tilhaq il-grad tal-prova rikjest fil-kamp penali sabiex tigi dikjarata l-htija skond l-artikolu tal-ligi indikat fir-Rinviju ghall-Gudizzju.

Decide

Ghaldqstant din il-Qorti wara li rat l-artikoli tal-ligi u cioe' l-Artikoli 17, 31, 226 u 533 tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta tiddeciedi li ma ssibx lill- imputata Romina Fava hatja u tilliberaha minn din l-akkuza.

____

Dr Joseph Mifsud
Magistrat

____

Margaret De Battista
Deputat Registratur